

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 35. ТОМ 5
ISSUE 35. VOLUME 5

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 22.04.2021 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 35. Том 5. – 326 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, психології.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка), член-кореспондент (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габлітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Гриченко Г.З.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, заступник декана факультету народних інструментів (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія інформатизації); **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»)

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музезнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2021
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2021

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 6 from 22.04.2021)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya]. – Drohobych: Publishing House „Helvetica”, 2021. – Issue 35. Volume 5. – 326 p.

The publication is intended for those who is interested in the High School Pedagogics and psychology, philology, art development.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University), Corresponding Member (International Academy of Pedagogical Education); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **V. Andrieiev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **M. Haliv** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor, Head of the (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Deputy Dean of the Faculty of Folk Instruments (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomria** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department (Uzhhorod National University); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor, Head of the Department (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiv** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhytska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department (Ivan Franko State Drohobych Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantyuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of History, Associate Professor, Head of the Chair (Bogdan Khmelnytsky State Pedagogical University); **I. Stashevskya** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine, Academician (International Academy of Pedagogical Education); **A. Stashevskiy** – Doctor of Arts, Professor, Head of the Department (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine, Academician (International Academy of Informatization); **Y. Stetsyk** – Doctor of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Ustymenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Director of the Educational and Scientific Institute of Culture and Arts (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor, (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University)

The collection is included in such international databases as Index Copernicus International.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 No 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specialization), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.aphn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2021
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2021

Світлана САФАРЯН,
orcid.org/0000-0001-8142-8321
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мовно-літературної освіти
Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) *s.lana@ukr.net*

РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Одним із пріоритетних завдань сучасної української школи є вирішення проблеми формування мовної особистості учня на засадах комплексного підходу у процесі вивчення всіх гуманітарних дисциплін. Метапредметний підхід дозволяє ефективно сформувати особистість із добре розвинутою культурою мовлення, мовленнєвими навичками та уміннями. Стаття присвячена аналізу проблем розвитку мовної особистості учнів на уроках літератури в школі у процесі вивчення художніх творів як явища мистецтва слова на засадах культурологічного підходу. Доведено, що шкільні уроки літератури мають значний потенціал для розвитку мовної особистості учнів шляхом активізації їхньої мовленнєвої практики, оволодіння різними жанрами мовленнєвих висловлювань (усних/письмових). У статті охарактеризовано три основні підходи до формування мовної особистості у зв'язку із вивченням літератури: психолінгвістичний, побудований на теорії мовленнєвої діяльності; лінгводидактичний, який досліджує закономірності навчання рідної та іноземної мови, та методико-літературознавчий, що враховує можливості художньої літератури і основ літературознавства. Також визначені основні стратегічні завдання та провідні принципи формування мовної особистості учнів у процесі вивчення літератури. Названі ефективні види навчальної діяльності, зокрема вправи, які сприяють підвищенню рівня мовленнєвої та літературної креативності учнів, а також обґрунтовані критерії їх мовленнєвого розвитку у процесі вивчення літератури. Крім цього, у статті наведено конкретні приклади окремих видів роботи з формування мовної особистості учнів під час вивчення античної літератури в основній школі, а саме на уроках у 6 та 8 класах. Зокрема, доведено доцільність упровадження культурологічного підходу, використання історико-культурологічних фондів знань. Обґрунтовано думку, що ефективність та вибір видів роботи залежить від завдань, визначених програмами, поставленої мети, рівня підготовки учнів та майстерності самого вчителя.

Ключові слова: мовна особистість, мовленнєва діяльність, види навчальної діяльності, критерії мовленнєвого розвитку, антична література.

Svitlana SAFARIAN,
orcid.org/0000-0001-8142-83-21
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Language and Literary Education
Institute of In-Service Training of the Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) *s.lana@ukr.net*

DEVELOPMENT OF A STUDENT'S LANGUAGE PERSONALITY AT THE FOREIGN LITERATURE LESSONS

One of the priority tasks of the modern Ukrainian school is to solve the problem of forming the language personality of the student on the basis of an integrated approach in the process of studying all humanities. The meta-subject approach allows effectively form a personality with a well-developed speech culture, speech skills and abilities. The article is devoted to the analysis of the problems of development of students' language personality at literature lessons at school in the process of studying works of art as a phenomenon of the art of speech on the basis of cultural approach. It is proved that school literature lessons have a significant potential for the development of students' language personality by activating their speech practice, mastering different genres of speech expressions (oral/written). The article describes three main approaches to the formation of language personality in connection with the study of literature: psycholinguistic, based on the theory of speech activity; linguodidactic, which explores the patterns of teaching native and foreign languages and methodological and literary, which takes into account the possibilities of fiction and the basics of literary criticism. The main strategic tasks and guiding principles of formation of students' language personality in the process of studying literature are also determined. Effective types of educational activities are named, in particular exercises that help to increase the level of speech and literary creativity of students. The article also substantiates the criteria for students'

speech development in the process of studying literature. In addition, the article provides specific examples of certain types of work on the formation of language personality of students during the study of ancient literature in primary school, namely in lessons in 6th and 8th grades. In particular, the expediency of introduction of culturological approach, use of historical and culturological background knowledge is proved. The opinion is substantiated that the efficiency and choice of types of work depends on the tasks defined by the programs, the set goal, the level of preparation of students and the skill of the teacher.

Key words: language personality, speech activity, types of educational activity, criteria of speech development, ancient literature.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування мовної особистості учнів української школи визначається потребами соціуму в особистості нової формації, здатної легко входити в культурний та міжкультурний простір, засвоювати основні смисли та цінності гуманітарної культури, що є базисом для розвитку духовності людини, її світогляду, розуміння свого місця в житті. Саме тому серед пріоритетних завдань сучасної української школи – вирішення проблеми формування мовної особистості учня. Ця проблема передбачає застосування комплексного підходу у процесі вивчення всіх гуманітарних дисциплін. Подібний метапредметний підхід дозволить не лише сформувати особистість із добре розвинутою культурою мовлення, мовленнєвими навичками та вміннями, але й значно покращить якісні показники успішності учнів та їхню мотивацію до навчання.

Формування мовної особистості у зв'язку із вивченням літератури в школі має базуватися на трьох основних підходах: 1) психолінгвістичному, побудованому на теорії мовленнєвої діяльності; 2) лінгводидактичному, що досліджує закономірності навчання рідної та іноземної мови; 3) методико-літературознавчому, що враховує можливості художньої літератури, основ літературознавства, літературної критики тощо.

Аналіз досліджень. Органічний зв'язок мовленнєвої діяльності і формування мовної особистості та загального психічного розвитку завжди цікавив науковців і практиків. Досягненню ефективних результатів у формуванні мовної особистості учнів сприяє розвиток їхнього мовлення в умовах комунікативної діяльності. Саме тому в теорію та практику мовного розвитку введено психолінгвістичний термін «мовленнєва діяльність», який означає систему мовних і мовленнєвих дій, що характеризуються єдністю мислення та спілкування, і спирається на модель творення текстового висловлювання, яка є по суті індивідуальним мовленням людини. Органічному співвідношенню понять мови, мовлення, мовленнєвої діяльності та психічного розвитку особистості присвячені роботи багатьох визнаних уче-

них: Є. Боринштейна, І. Горелова, Л. Засекої, В. Красних, Т. Ушакової тощо.

Лінгводидактичний підхід орієнтує вчителя та учнів на формування умінь цілеспрямовано вибудувати різні мовленнєві висловлювання, які наділені певними стилістичними особливостями та вирізняються значною дієвістю. Особливостям розвитку мовної особистості, її національно-мовної свідомості, мовного смаку, мовних здібностей та мовно-ціннісних орієнтацій присвячені наукові роботи М. Вашуленка, О. Глазової, Н. Дикої, Л. Мацько, М. Пентиліук, Л. Скуратівського, Г. Шелехової та інших.

Методико-літературознавчий підхід до формування мовної особистості учня спрямовує вчителя на активне використання широких можливостей художнього тексту для розвитку різних рівнів мовлення. Ретельним аналізом проблем методики навчання літератури, зокрема і формування мовної особистості у процесі вивчення літературних творів, займалися відомі вчені-методисти Н. Волошина, А. Пасічник, О. Бандура, Л. Мірошниченко, О. Ісаєва, О. Ніколенко, Б. Степанишин, В. Цимбалюк тощо.

Мета статті полягає в аналізі проблем формування мовної особистості учнів на уроках зарубіжної літератури у процесі вивчення художніх творів світової класики як явища мистецтва слова на засадах культурологічного підходу.

Виклад основного матеріалу. Загально-відомо, що мовна особистість завжди існує у просторі культури, яка відображена у мові, у різних формах суспільної свідомості (науковій, побутовій тощо), у предметах матеріальної культури та в певних поведінкових нормах і стереотипах. Визначна роль у культурі завжди належить духовним цінностям нації, які є концептами смислів. Мовна ж особистість формується у процесі соціалізації індивіда. Цей процес соціалізації передбачає три основні аспекти: 1) процес включення людини у певні соціальні відносини, у результаті якого мовна особистість стає своєрідною реалізацією культурно-історичних знань усього суспільства; 2) активну мисленнєву та мовленнєву діяльність з урахуванням норм та правил певної

етномовної спільноти; 3) процес освоєння законів соціальної психології народу.

Усі особливості культури народу завжди відображаються в його мові та літературі як мистецтві слова, які є специфічними та унікальними, оскільки по-різному фіксують у собі навколишній світ і людину в ньому. Тому особлива роль у системі гуманітарних предметів для формування мовної особистості учнів відводиться таким навчальним предметам, як мова (державна, рідна, іноземна) та література (українська та зарубіжна).

У контексті нашого дослідження нас цікавить проблема розвитку мовної особистості на уроках літератури в школі, адже, за слушним визначенням дослідниці проблеми М. Пентилюк, «саме через художнє слово здійснюється естетичний вплив на почуттєву сферу школяра» (Пентилюк, 2015: 155). Загалом, саме уроки літератури (української та зарубіжної) мають неабиякий потенціал для формування мовної особистості учнів шляхом активізації їхньої мовленнєвої практики, оволодіння різними жанрами мовленнєвих висловлювань (усних/письмових). Разом із тим необхідно зазначити, що цей аспект навчальної діяльності має не лише практичне значення, а торкається і більш глобальної проблеми, адже духовна сторона людської сутності виявляється головним чином через здатність до мовлення. Тому те, як і що говорить людина, свідчить про її внутрішній світ.

Спираючись на дослідження Г. Шелехової, серед стратегічних завдань, які спрямовані на формування мовної особистості учня в школі у процесі вивчення літератури, можемо виокремити такі як:

- удосконалення умінь учнів сприймати інформацію в усній та письмовій формах;
- розвиток умінь конструювати тексти у формі монологу та діалогу (усно/письмово);
- систематичне вдосконалення мовлення учнів шляхом: а) збагачення новими словами, фразеологізмами, приказками, прислів'ями й крилатими висловами; б) урізноманітнення його граматичних засобів; в) розвитку стилістичної вправності; г) удосконалення загальнонавчальних умінь і навичок (тактичних, стратегічних, творчих); д) соціокультурний розвиток (світоглядний, народознавчий, естетичний, етичний) (Шелехова, 2012: 21).

Дослідження і висновки науковців та практиків переконливо свідчать, що вивчення літератури в школі безпосередньо пов'язане із мовленнєвою діяльністю учнів, з розвитком навичок їхнього усного та письмового мовлення. Про це говорив і відомий вчений-методист В. Маранцман, зазна-

чаючи, що обов'язковою «умовою осягнення мистецтва слова є необхідність поєднання літературного і мовленнєвого розвитку школярів» (Маранцман, 2008: 94). Кожен учитель літератури справедливо відзначає, що тільки за умови достатнього рівня сформованих мовленнєвих навичок учень може вільно проводити аналіз художнього твору, повністю усвідомлюючи авторський задум, проникаючи в глибини майстерності творення художньої мови. Провідними принципами формування мовної особистості учня з розвинутими навичками та уміннями мовленнєвої діяльності у процесі шкільного вивчення літератури мають бути такі як:

- системність роботи з розвитку мовлення, її узгодженість зі всіма компонентами занять з літератури;
- практична спрямованість роботи з розвитку мовлення, наближення її до реальних життєвих ситуацій, а також до певних мистецьких форм;
- використання широкої палітри методичних засобів (методів, прийомів, технологій), які б стимулювали мовленнєву діяльність учнів на уроках літератури;
- дотримання принципів наступності та доступності у виборі форм роботи з розвитку мовленнєвих умінь;
- урахування багатомірних міжпредметних зв'язків у процесі організації мовленнєвої діяльності учнів на уроках літератури;
- взаємодія духовного, інтелектуального, художньо-естетичного та мовленнєвого розвитку мовної особистості учнів у процесі вивчення літератури.

Засоби художньої літератури однаковою мірою надають можливості вчителю для активного розвитку навичок як усного, так і письмового мовлення. Нагадаємо, що усне мовлення завжди розраховане на слухове сприймання, воно живе і висловлюване в реальному часі. Усне мовлення характеризується правильною вимовою, тональністю, темпом, ритмомелодійним малюнком, емоційною забарвленістю. На його сприйняття впливають також гучність, тембр, логічні наголоси та паузи. Усне мовлення може бути представлене на уроках літератури у всіх його видах: монолозі, діалозі, полілозі. На відміну від усного, письмове мовлення завжди передбачає попередню підготовку. Воно характеризується нормативністю, ретельним відбором відповідних мовних засобів, статичністю та фіксованістю. Письмове мовлення передбачає також наявність повних речень, складних синтаксичних конструкцій, насичених зворотами, цитатами, прямою

мовою тощо. І усне, і письмове мовлення може бути різного стилістичного призначення (розповідь, опис, публічний виступ чи замітка в газету, ділове звернення тощо).

Рівень сформованості навичок усного та письмового мовлення учнів на пряму в шкільній практиці залежить від майстерності вчителя застосовувати широку палітру методів, прийомів, технологій на уроках та в позакласній роботі. Зокрема, сприятиме активному виробленню мовленнєвих навичок систематичне застосування різних творчих завдань, проблемне навчання, розробка різноманітних проєктів. При цьому вчителю необхідно завжди враховувати вікові особливості та рівні літературного розвитку учнів і намагатися постійно залучати до роботи всіх дітей, ураховуючи їхні індивідуальні здібності та потреби.

Серед ефективних видів навчальної діяльності на уроках літератури, які сприяють формуванню мовної особистості учня, можемо назвати такі як:

- вільне володіння навичками різних видів творчого читання;
- виразне читання текстів (уривків) вголос;
- виразне читання напам'ять;
- переказ (докладний, вибіркового, стислий) творів малої форми чи вибраних фрагментів;
- переказ із докладним цитуванням авторського тексту;
- переказ зі зміною особи оповідача;
- докладна зв'язна відповідь на поставлене запитання;
- введення власних описів у пейзаж, інтер'єр, портрет, які є у творі;
- складання простого (складного) плану твору, уривку;
- усна оповідь (за планом) про життя героя твору, про окремі проблеми твору;
- усна/письмова (за планом) характеристика персонажів твору;
- усний/письмовий (за планом) опис ілюстрацій;
- складання оповідання, казки тощо за прислів'ям;
- добір прислів'їв, крилатих фраз, фразеологічних зворотів, що виражають ідею твору;
- план та конспект літературно-критичної статті;
- повідомлення, доповідь, реферат на літературну тему;
- розробка проєктів (із використанням мультимедійних технологій, за вивченою темою (колективних/авторських);
- письмові творчі роботи, різні за жанром та обсягом;

– здійснення наукового дослідження на літературну тему.

Ефективними для формування мовної особистості учнів можуть бути вправи, які добре узгоджуються зі специфікою літератури як навчального предмета і сприяють підвищенню рівня мовленнєвої та літературної креативності учнів, а саме:

- вправи, що реалізують рольовий принцип розвитку мовлення;
- вправи з елементами розвитку продуктивного артистизму мовлення;
- вправи на розвиток навичок естетичного аналізу тексту;
- вправи на розвиток навичок художньої критики;
- вправи на розвиток герменевтичних умінь у процесі роботи із текстом літературного твору.

У процесі формування мовної особистості учнів на уроках літератури необхідно також урахувати і критерії їхнього мовленнєвого розвитку. Серед таких, яких досягають учні у процесі розвитку їхніх мовленнєвих умінь в основній та старшій школі, можемо назвати:

- належне (досконале) володіння лексикою, що характеризує світогляд митця, героїв літературного твору, духовні та психологічні особливості людини;
 - належне (досконале) володіння науковою (суспільно-філософською, літературознавчою, мистецькою) термінологією, активне її використання у процесі роботи із художнім твором, у різних висловлюваннях на літературну тематику (характеристика епохи, світогляду та творчої спадщини митця тощо);
 - активне володіння засобами художньої виразності, використання у мовленні афоризмів, приказок, фразеологізмів тощо;
 - розуміння жанрових особливостей висловлювання і практичні навички володіння ними відповідно до мети, ситуації спілкування тощо (аналітичний переказ, художній переказ, розгорнута відповідь, повідомлення, доповідь, художньо-біографічна розповідь і т.ін.);
 - належні змістовність, логічність, чіткість, композиційна довершеність висловлювання;
 - розвинуті навички ведення діалогу та прийому спілкування зі слухачами під час виступів на літературну тематику;
 - розвинуті вміння самостійного дослідження необхідних матеріалів з теми висловлювання, навички аналізу та синтезу різних літературознавчих джерел і власних суджень.
- Як приклад можемо навести окремі види роботи з формування мовної особистості учнів

під час вивчення античної літератури в основній школі. Чинними програмами із зарубіжної літератури передбачено ознайомлення із давньогрецькими міфами у 6-му класі (міфи про Прометея та Геракла) та вивчення особливостей античної літератури у 8-му класі, де учні отримують знання про хронологічні межі Античності, про особливості грецької та римської античної культури, про троянський цикл міфів, творчість Гомера, Тиртея, Сапфо, Есхіла, Вергілія, Горація та Овідія. Під час вивчення літератури античного періоду з метою розвитку умінь та навичок мовної особистості учня необхідно активно впроваджувати культурологічний підхід, використовуючи історико-культурологічні фонові знання, розглядаючи літературні твори у тісному взаємозв'язку з іншими мистецькими жанрами. Ефективними можуть бути різні види роботи, їхній вибір залежить від завдань, визначених програмами, поставленої мети, рівня підготовки учнів та майстерності самого вчителя. Наведемо деякі приклади.

Ефективною та широко вживаною у шкільній практиці є робота з репродукціями відомих творів образотворчого мистецтва, яка не лише формує загальнокультурну компетентність учнів, підвищуючи рівень їхнього естетичного смаку, а й має потужний потенціал для розвитку мовленнєвих умінь та навичок, а отже, і для формування мовної особистості учнів. Цю роботу можна побудувати різнопланово. Так, у 6-му класі, з огляду на незначний лексичний запас дитини, початковий рівень володіння літературознавчою та мистецькою термінологією, доцільним буде, приміром, підбір епітетів або порівнянь до певних сюжетних компонентів репродукції картини. Для знайомства з образом Прометея можна використати роботи Хосе де Рибери, Гюстава Моро, Фюгера, Карла Генріха Блоха тощо. У процесі вивчення міфів про Геракла доцільно буде провести роботу з репродукціями картин Франциско де Сурбарана, Пітера Пауля Рубенса, Гвідо Рені, Лукаса Кранаха (старшого) тощо. Подібний вид роботи допоможе збагатити лексичний запас шестикласників, розвиватиме їхнє образне мислення та творчу уяву, формуватиме навички художнього опису картини живопису.

У 8-му класі під час ознайомлення учнів з особливостями римської античної культури можна запропонувати самостійно сформулювати значення терміна «форум», спираючись на репродукцію. Як правило, учні швидко визначають «форум» як головну міську площу, на якій розміщені храми і громадські будівлі. Подібна діяльність добре розвиває навички грамотного мов-

лення та образного мислення мовної особистості. Її можна ускладнити постановкою проблемних питань. Приміром, можна запропонувати учням не тільки сформулювати визначення слова «колізей», розглядаючи репродукцію, але й поміркувати над питанням «Чому Колізей в Римі названо одним із чудес світу?».

Працюючи з репродукціями, можемо формувати в учнів розвинуті навички усного мовлення шляхом підготовки повідомлень за попередньо складеним планом. Наприклад, у 8-му класі неможливо вивчати античну давньогрецьку літературу без розгляду інших мистецьких жанрів, зокрема, давньогрецької скульптури. Можна запропонувати учням підготувати повідомлення про всесвітньо відомі статуї Леохара «Аполлон Бельведерський», Мирона «Дискобол», Поліклета «Дорифор», Фідія «Зевс» тощо. Необхідно навчити школярів відзначати в репродукціях-зображеннях скульптур особливості стилю кожного майстра, характерні зображальні риси кожної статуї, які передають тілесний і душевний стан персонажа. Учні мають вільно оперувати у своїх повідомленнях необхідними лексичними засобами: грація, довершеність ліній, пластична досконалість, гімн красі, фізична напруга, спокій, внутрішні переживання тощо. Ускладнити роботу можна, запропонувавши здійснити порівняльний аналіз різних образів, давши розгорнуту відповідь, наприклад, на таке запитання: «Що спільного і відмінного у статуях Мирона «Дискобол» та Поліклета «Дорифор»?». Працюючи у 8-му класі із репродукціями відомих живописців, навчаючи учнів художнього опису картин, необхідно спочатку проводити бесіду за репродукцією, звертаючи увагу на такі питання: «Яку мить зобразив художник на своєму полотні?», «Яким художник зобразив героя?», «Яка деталь займає більшу частину картини і чому?», «Що зображено на задньому плані картини?», «Охарактеризуйте кольорову гаму картини. Чому переважають саме такі кольори?», «Які враження справляють кольорові контрасти на полотні», «Зверніть увагу на світлотіні. Як вони допомагають розкрити переживання чи настрої?» (Ніколенко, 2003: 72). Така бесіда сприятиме розвитку умінь учнів грамотно формулювати власну думку, продукуючи не тільки короткі відповіді на запитання, але й цілісні тексти, таким чином демонструватиме динаміку розвитку культурно-мовленнєвих навичок мовної особистості учнів.

У 6-му класі гарні результати з розвитку усного мовлення учнів можна отримати у процесі роботи з пояснення крилатих виразів, що походять із

давньогрецьких міфів. Такий вид мовленнєвої діяльності збагачує словниковий запас дитини, робить її мовлення більш образним та яскравим, розвиває вміння працювати зі словником, формує загальнокультурну компетентність. Для пояснень учитель пропонує відомі крилаті вислови: прометеїв вогонь, сізіфів труд, ахіллесова п'ята, авгієві стайні, прокрустове ложе, яблуко розбрату, нитка Аріадни, осідлати Пегаса тощо (Мельник, 2003: 18). Учням за допомогою словників, відповідних репродукцій потрібно розтлумачити ці вирази, скласти з ними декілька речень, розповісти, в яких життєвих ситуаціях слід використовувати певний вислів.

У 8-му класі можна також провести подібний вид роботи, розвиваючи уміння зв'язно та образно розкривати значення відомих висловів давніх античних митців або філософів, наприклад Софокла «Дивних багато у світі див, найдивніше із них – людина» або Есхіла «Усі мистецтва у людей від Прометея» тощо. Оцінюючи відповіді учнів, необхідно звертати увагу на такі критерії, як образність мовлення, вміння пояснювати свої думки за допомогою художньо-зображальних мовних засобів, активне використання мистецької та світоглядної лексики, наявність складних синтаксичних конструкцій, фразеологізмів та цитат.

Ефективним видом роботи, спрямованим на формування мовної особистості учня з добре розвинутими навичками продукувати письмові тексти, є написання різних творчих робіт. Основна мета цієї роботи полягає в тому, щоб навчити учнів вільно, грамотно, образно у письмовій формі висловлюватися на літературну тему. Крім того, всі завдання, що спрямовані на розвиток мовної особистості учнів, також сприяють розвитку їхньої пам'яті та мислення, оскільки під час написання творів, художніх аналізів мистецьких творів чи їх елементів учні спираються на отримані раніше знання. У процесі вивчення античної літератури учням можна запропонувати різну тематику творчих письмових робіт. На нашу думку, ефективно розвиватимуть навички мовної особистості такі теми: «Про що свідчать білі камені Акрополя», «Як ви гадаєте, що у свідомості давніх греків означали моральні чесноти», «Чому давньогрецьку міфологію називають скарбницею

людських цінностей?», «Чи потрібні сучасному суспільству ідеали античності?», «Гомерівське питання у сучасному літературознавстві» тощо. Перевіряючи роботи учнів, слід звертати увагу на такі критерії, як: доказовість основних положень поставленої проблеми, грамотність використання художніх фактів та термінів, творчий характер сприйняття теми, її осмислення, активне використання художніх засобів виразності, грамотність і логіка формулювання думки тощо.

Висновки. Отже, підсумовуючи, зазначимо, що формування мовної особистості – це комплекс завдань, реалізація яких найефективніше здійснюється у процесі опанування гуманітарних дисциплін. Проте без урахування міжпредметних зв'язків неможливо сформувати культурно-мовленнєві навички мовної особистості учнів на достатньому рівні. Так, у процесі вивчення творів зарубіжної літератури з метою розвитку мовної особистості учнів доцільно використовувати культурологічний підхід до розгляду явищ мистецтва слова, що дозволить суттєво підвищити рівень культури мовлення. Для досягнення бажаних результатів необхідно використовувати завдання репродуктивного, аналітичного і творчого змісту, поступово ускладнюючи їх, а також урізноманітнювати урок широкою палітрою методів, прийомів, технологій навчання та удосконалення усного і письмового мовлення. У процесі вивчення літератури в школі основними напрямками роботи з розвитку мовленнєвих умінь учнів, які сприятимуть їхньому формуванню як мовної особистості, мають стати:

- навчання учнів різних видів та жанрів монологічних висловлювань на літературну тематику від переказу тексту до індивідуально-творчих висловлювань (усних/письмових);
- організація мовленнєвої діяльності школярів у процесі діалогічного спілкування на уроках літератури та в позакласний час;
- словниково-фразеологічна робота з текстом художнього твору та літературознавчими матеріалами;
- створення мовленнєвих ситуацій, які стимулюють розвиток мовлення учнів;
- активізація міжпредметних зв'язків на уроках літератури в аспекті мовленнєвої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів. Київ, 2009. 183 с.
2. Маранцман В. Г. Інтерпретація художественного произведения как технология общения с искусством. *Литература в школе*. 2008. № 8. С. 91–98. URL: <http://periodika.websib.ru> > n... (дата звернення: 26.01.2021.)
3. Мельник А. О. Розгорнуте планування уроків. 5 клас. Харків, 2003. С. 17–19.
4. Ніколенко О. М. Вивчення зарубіжної літератури. 9 клас. Харків, 2003. С. 72.

5. Пентиліук М. І. Педагогічні умови виховання мовної особистості учнів середньої школи засобами української мови та літератури. *Наукові записи Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна.* 2015. Вип. 57. С. 154–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_57_37 (дата звернення: 25.01.2021).

6. Шелехова Г. Т. Теоретичні аспекти формування мовленнєвої компетентності учнів 5–7 класів у процесі сприймання усних і письмових текстів. *Українська мова і література в школі.* 2012. № 4. С. 20–24.

REFERENCES

1. Isaieva O. O. Orhanizatsiia ta rozvytok chytatskoi diialnosti shkoliariv [Organization and development of students' reading activities]. Kyiv, 2009, 183 p. [in Ukrainian].

2. Marantsman V. H. Interpretatsiia khudozhestvennogo proizvedeniia kak tekhnologiia obshcheniia s iskusstvom [Interpretation of a literary work as a communication technology at school]. *Literature at school*, 2008, No. 8, pp. 91–98. Retrieved from: <http://periodika.websib.ru> > n... [in Russian].

3. Melnyk A. O. Rozghornute planuvannia urokiv 5 klas [Detailed lesson planning. Grade 5]. Kharkiv, 2003, pp. 17–19 [in Ukrainian].

4. Nikolenko O. M. Vyvchennia zarubizhnoi literatury 9 klas [Studying foreign literature. Grade 9]. Kharkiv, 2003, p. 72 [in Ukrainian].

5. Pentyliuk M. I. Pedagogichni umovy vykhovannia movnoi osobystosti uchniv serednoi shkoly zasobamy ukrainskoi movy ta literatury [Pedagogical conditions of development of language identity of secondary school students by means of Ukrainian language and literature]. *Scientific records of the National University "Ostroh Academy". Series: Philological*, 2015, No. 57, pp. 154–160 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_57_37 [in Ukrainian].

6. Shelekhova H. T. Teoretichni aspektu formuvannia movlennievoi kompetentnosti uchniv 5–7 klasiv u protchesi spruymannia usnuh i pismovukh tekstiv [Theoretical aspects of the development of students' speech competence in grades 5–7 in the process of oral and written texts perception]. *Ukrainian language and literature at school*, 2012, No. 4, pp. 20–24 [in Ukrainian].

ЗМІСТ

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Олександр ПЛАХОТНЮК. Етносвітогляд фольклорного танцю в мистецькому просторі сучасності....	4
Костянтин ПОВОД. Програмний цикл «Взаємодії» Золтана Алмаші в контексті сучасних тенденцій авторизації жанру українського віолончельного концерту.....	9
Ірина ПРОДАН. Іміджева реклама у дизайні.....	17
Вадим РАКОЧІ. Вплив інструментальних партій на трансформацію концертності в «Священних симфоніях» опус 6 Генріха Шютца.....	22
Ганна САВЧЕНКО. Принципи оркестровки у вокально-інструментальних творах І. Стравінського пізнього періоду творчості (на прикладі <i>Canticum sacrum</i>).....	29
Володимир САЛІЙ. Вплив творчості А. Сеговії на гітарне виконавство ХХ століття.....	34
Наталія СИНКЕВИЧ. Особливості втілення поезії Івана Франка у хорovій творчості Миколи Ластовецького.....	42
Ірина СИТНИК. Формування художнього світогляду Тетяни Яблонської в майстерні викладача живопису Федора Кричевського.....	49
Юлія СКИБА. Фізичний театр DV8 у контексті розвитку сучасного танцю.....	57
Наталія СТИХУН. Літературна композиція як джерело формування творчої особистості майбутнього режисера у художньому процесі.....	63
Максим ТЕРЕХОВ. Побутування іконопису в XVII–XX століттях на території Слoбідської України....	69
Наталія ТИМОШЕНКО. Портретний живопис Панаса Ярмоленка як рефлексія фольклору.....	76
Євгенія ФЕДЮН, Марія КОВАЛЬОВА. Натюрморти 1960–1970-х рр. із фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв.....	87

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Оксана САВЧЕНКО, Марія ШЛЕМКО, Наталія КОВЕРСУН. Художнє слово як засіб формування гармонійно розвиненої особистості.....	98
Hanna SADOVA. Comparative model conjunction verbalizers in folklore discourse.....	103
Naïla SAMADOVA. Azerbaijani poet Nizami Ganjavi in sources of manuscript.....	108
Ольга СЕМЕРЯКО. Етимологічний та словотворчий аспекти концепту «червоний колір» у сучасній корейській мові.....	114
Надія СЕМКО, Наталія ГОРОДЕЦЬКА, Наталія ГАВРИШКІВ. Шляхи розширення лексичного запасу студентів у процесі перекладу англійських та німецьких фахових текстів.....	121
Галина СЕНИК. Інтерферентні явища з українським етимомом у Bukowiner Deutsch на прикладах із коротких нарисів Франца Порубскі.....	127
Світлана СОЛДАТОВА. Політична промова як особливий вид інституціонального дискурсу (на матеріалі промов А. Меркель).....	133
Наталія СТРАТУЛАТ, Ірина ГАЛДЕЦЬКА. Мовленнєво-професійна компетентність правника: сучасні стандарти та запити суспільства.....	140
Тетяна СУКАЛЕНКО. Медіадискурс у британських та американських наукових студіях.....	149
Оксана СУШКО, Тетяна ПОЛЯКОВА, Ганна КОВАЛЬОВА. Основні віхи втілення ідеї державотворення в семантиці фразеологізованих одиниць текстів службових документів і пол. ХХ ст. та початку ХХІ ст. (семантико-зіставний аналіз).....	154
Наталія ТАРАСОВА. Мотив подорожі у «Мандрах Гуллівера» Дж. Свіфта, «Гаргантюа та Пантагрюелі» Ф. Рабле і повісті «Різдвяна пісня у прозі» Ч. Діккенса.....	160
Наталія ТИМОЩУК. Неологізми на позначення явищ COVID-19: морфологічний аспект.....	168
Вікторія ТОВСТЕНКО. Мовний портрет сучасного економіста.....	173

Тетяна УРИСЬ. Художня література як джерело формування національної ідентичності у культурній парадигмі розвитку особистості.....	183
Іванна ФЕЦКО. Дистанція як невербальний засіб комунікації у контексті взаємодії культур: національний і психолінгвістичний виміри.....	191

ПЕДАГОГІКА

Олена ПОПАДИЧ. Шляхи реалізації професійно спрямованого змісту педагогічно-правової підготовки майбутніх учителів початкової школи.....	197
Євгенія ПОЧИНОК. Особливості використання віртуальних екскурсій в умовах дистанційного викладання курсу «Я досліджую світ».....	203
Марія ПРОКОПЧУК. Особливості формування лексичної компетентності у слухачів курсів мовної підготовки в умовах змішаного навчання.....	211
Ірина РАДЧЕНКО, Людмила МИХАЙЛОВА. Контекстна ділова гра як форма навчання іншомовного професійного спілкування.....	218
Марія РАДЧЕНКО. Самовдосконалення як критерій формування професіоналізму майбутнього педагога.....	225
Maryna RYZHENKO, Olena ANISENKO, Kostiantyn MISCHENKO. Development of leadership potential of students in the conditions of distance learning.....	233
Олександр РОМАНУХА, Вікторія ЗІНЧЕНКО. Формування професійно-комунікативних компетентностей працівників індустрії гостинності на прикладі готельно-ресторанної сфери.....	239
Юлія РУДЕНКО, Ірина НЕПОМНЯЦА, Анжела ПРОСЕНЮК. Психолого-педагогічні вимоги до професійної діяльності вихователів дошкільних освітніх установ.....	245
Ольга РЯБОШАПКА. Тайм-менеджмент як складник успішного сучасного педагога.....	250
Ірина САВКА, Олег СТЕЧКЕВИЧ, Тетяна РУЗЯК. Педагогічні умови культурологічної підготовки перекладачів творів зарубіжної літератури для учнів закладів професійно-технічної освіти.....	255
Світлана САФАРЯН. Розвиток мовної особистості учня на уроках зарубіжної літератури.....	261
Інна САХНЕВИЧ, Ольга ЯНИШИН. Шляхи підвищення ефективності взаємодії учасників електронного навчання у вищій школі в умовах пандемії COVID-19.....	268
Larysa SVYRYDOVA, Neonila KUTSENOK, Iryna STAVYTSKA, Oksana KORBUT. From the experience of development of English interactive electronic study guide for technical students.....	274
Тетяна СОБЧЕНКО. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах змішаного навчання.....	282
Вадим СУЛЦЬКИЙ. Психолого-педагогічна профілактика повторного кримінального правопорушення неповнолітніми.....	288
Svitlana TANANA, Olena SERHIYCHUK. Pedagogical conditions of readiness of future specialists of service sector to dialogue communication in professional activity.....	293
Оксана ТЕРНОВА, Наталія КОРОТКА. Роль іноземної мови у процесі формування майбутнього фахівця-юриста.....	300
Богдан ТИМКІВ. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін.....	307
Мирослава ДОВГА. Ефективність моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту.....	313

CONTENTS

ART STUDIES

Oleksandr PLAKHOTNYUK. Ethnic worldview of folklore dance in the modern space of art.....	4
Kostiantyn POVOD. Zoltan Almashi's program cycle of "Interaction" in the context of current trends in authorization of the Ukrainian cello concert genre.....	9
Iryna PRODAN. Image advertising in design.....	17
Vadym RAKOCHI. The impact of instrumental parts on the transformation of a concerto in Schütz' <i>Symphoniae Sacrae</i> Op. 6.....	22
Hanna SAVCHENKO. Principles of orchestration in late vocal-instrumental works by I. Stravinsky (on example of <i>Canticum Sacrum</i>).....	29
Volodymyr SALII. The influence of A. Segovia's creativity on the guitar performance of the XX century.....	34
Natalia SYNKEVYCH. Specific features of realization of Ivan Franko's poetry in the choral art of Mykola Lastovetskyi.....	42
Iryna SYTNYK. Formation of artistic vision of Tetiana Yablonska in the studio of art teacher Fedir Krychevsky.....	49
Yuliia SKYBA. DV8 physical theater in the context of the development of modern dance.....	57
Nataliia STYKHUN. Literary composition as a source of formation of the creative personality of a future director in the artistic process.....	63
Maksym TEREKHOV. Existence of icon painting of the XVII–XX centuries on the territory of Slobidska Ukraine.....	69
Natalia TYMOSHENKO. Portrait painting by Panas Yarmolenko as a reflection of folklore.....	76
Yevheniia FEDIUN, Maria KOVALOVA. Still lifes of the 1960–1970s from the funds of Kharkiv State Academy of Design and Arts.....	87

LINGUISTICS. LITERATURE STUDIES

Oksana SAVCHENKO, Mariia SHLEMKO, Nataliya KOVERSUN. Artistic word as a means of formation of a harmoniously developed personality.....	98
Hanna SADOVA. Comparative model conjunction verbalizers in folklore discourse.....	103
Naila SAMADOVA. Azerbaijani poet Nizami Ganjavi in sources of manuscript.....	108
Olga SEMERIAKO. Concept "red" in modern Korean language: etymology and word formation.....	114
Nadiya SEMKO, Nataliya HORODETSKA, Natalia HAVRYSHKIV. Ways of expanding students' vocabulary while translating English and German professional texts.....	121
Halyna SENYK. Interference phenomena with Ukrainian etymon in Bukovinian German language in the short sketches of Franz Porubski.....	127
Svitlana SOLDATOVA. Political speech as a special kind of institutional discourse (on the material of speeches A. Merkel).....	133
Natalia STRATULAT, Iryna HALDETSKA. Speech and professional competence of a lawyer: modern standards and requests of a society.....	140
Tetiana SUKALENKO. Mediadiscourse in British and American scientific studies.....	149
Oksana SUSHKO, Tetiana POLIAKOVA, Hanna KOVALOVA. Main milestones of the implementation of the state formation idea in the semantics of phraseologized units of official documents in the first half of the XX and beginning of the XXI centuries (semantic-comparative analysis).....	154
Nataliia TARASOVA. Travel motif in "Gulliver's Travels" by J. Swift, "Gargantua and Pantagruel" by F. Rabelais and the story of Ch. Dickens "A Christmas Carol in Prose".....	160
Nataliia TYMOSHCHUK. Neologisms denoting the phenomena of COVID-19: morphological aspect.....	168
Viktorija TOVSTENKO. Language portrait of the modern economist.....	173

Tetiana URYS. Fiction as a source of national identity formation in the cultural paradigm of personality development.....	183
Ivanna FETSKO. Distance as a non-verbal communication mean in the context of the interaction of cultures: national and psycholinguistic measurements.....	191

PEDAGOGY

Olena POPADYCH. Ways to implement professionally focused content of the pedagogical and legal training of the future elementary school teachers.....	197
Yevheniia POCHYNOK. Features of using virtual excursions in the process of distance teaching the course “I explore the world”.....	203
Maria PROKOPCHUK. Language training students lexical competence development specifics under conditions of blended learning.....	211
Iryna RADCHENKO, Liudmyla MYKHAILOVA. Context business game as a form of foreign language professional communication training.....	218
Maria RADCHENKO. Self-perfection as a criterion for forming the professionalism of a future teacher.....	225
Maryna RYZHENKO, Olena ANISENKO, Kostiantyn MISCHENKO. Development of leadership potential of students in the conditions of distance learning.....	233
Oleksandr ROMANUKHA, Viktoriia ZINCHENKO. Formation of professional and communicative competences of hospitality industry employees on the example of hotel and restaurant sphere.....	239
Yuliia RUDENKO, Iryna NEPOMNIASHCHA, Anzhela PROSENIUK. Psychological and pedagogical requirements to the professional activity of teachers of preschool educational institutions.....	245
Olha RIABOSHAPKA. Time management as a component of a successful modern teacher.....	250
Iryna SAVKA, Oleg STECHKEVICH, Tetyana RUZYAK. Pedagogical conditions of culturological training of works of foreign literature’s translators for students of vocational and technical engineering institutions.....	255
Svitlana SAFARIAN. Development of a student’s language personality at the foreign literature lessons.....	261
Inna SAKHNEVYCH, Olha YANYSHYN. Ways to increase the efficiency of interaction for university e-learning in the context of the COVID-19 pandemic.....	268
Larysa SVYRYDOVA, Neonila KUTSENOK, Iryna STAVYTSKA, Oksana KORBUT. From the experience of development of English interactive electronic study guide for technical students.....	274
Tetiana SOBCHENKO. Formation of professional competence of future teachers in the conditions of blended learning.....	282
Vadym SULITSKYI. Psychological and pedagogical prevention of recidivism by adolescents.....	288
Svitlana TANANA, Olena SERHIYCHUK. Pedagogical conditions of readiness of future specialists of service sector to dialogue communication in professional activity.....	293
Oksana TERNOVA, Nataliia KOROTKA. Role of a foreign language in the process of studying a future legal specialist.....	300
Bohdan TYMKIV. Formation of professional competence of future teachers of fine arts in the process of studying professional disciplines.....	307
Miroslava DOVHA. The efficiency of the model of professional training of future social workers to the collaboration with young families in demand.....	313